

Міністерство освіти України  
Рівненський державний гуманітарний університет  
Інститут мистецтв  
Кафедра духових та ударних інструментів

**Особливості роботи з аматорським  
джазовим ансамблем диксиленд**

*Методичні рекомендації для студентів  
Інституту мистецтв спеціалізації  
«Керівник духового оркестру,  
викладач спецінструменту»*

Рівне – 2004

Особливості роботи з аматорським джазовим ансамблем  
диксиленд: Методичні рекомендації для студентів Інституту  
мистецтв спеціалізації “Керівник духового оркестру, викладач  
спецінструменту” / Упоряд. О.В. Сіончук. – Рівне: РДГУ, 2004.  
- 27 с.

**Упорядник:** *О.В. Сіончук* — викладач кафедри духових  
та ударних інструментів Інституту мистецтв  
РДГУ

**Рецензенти:** *О.В. Калустьян* — Заслужений діяч  
мистецтв України, Лауреат міжнародного  
конкурсу, член Спілки композиторів України,  
професор, завідувач кафедри естрадної  
музики Інституту мистецтв РДГУ;  
*О.Д. Гайдабура* — Лауреат міжнародних  
фестивалів духової та джазової музики,  
відмінник освіти України, доцент кафедри  
духових та ударних інструментів Інституту  
мистецтв РДГУ

**Відповідальний за випуск:** *Я.В. Сверлюк* — доцент,  
завідувач кафедри духових та ударних  
інструментів Інституту мистецтв РДГУ

Рекомендовано до друку науково-методичною радою РДГУ,  
протокол № 4 від 22.03.2004 р.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2004

## Зміст

Вступ .....	4
Що таке диксиленд? Історичні витоки та процес становлення .....	5
Організація ансамблю диксиленд .....	7
Мета та зміст навчально-виховної та творчої роботи в аматорському джазовому ансамблі диксиленд .....	11
Основні напрямки навчально-виховної та творчої роботи: .....	12
1. Система музично-теоретичних і естетичних знань ....	12
2. Система музично-виконавських вмінь і навичок .....	13
3. Система вмінь і навичок творчої діяльності .....	22
Принципи формування репертуару .....	23
Висновки .....	25
Приблизний перелік музичних творів для ансамблю диксиленд .....	26
Використана література .....	27

## Вступ

Поряд з професійним естрадним мистецтвом велике розповсюдження отримала аматорська музична естрада, яка охоплює різні жанри і стилі та постійно оновлюється по мірі розвитку сучасних засобів виразності, досягнень звукоакустичної техніки.

В пропаганді українського національного мистецтва неабияку роль відіграють аматорські джазові ансамблі. Однією із стильових різновидностей цього жанру мистецтва є диксиленд. Ці колективи часто звучать по радіо і телебаченню, на концертних майданчиках, урочистих вечорах, народних гуляннях, презентаціях. В репертуарі диксилендів не тільки класичні твори світового джазу, а й обробки та окремі композиції на теми українського народного мелосу. Композитори та аранжувальники, що працюють в цьому жанрі, використовують багату джазову гармонію, яка надає українській народній музиці новий, свіжий колорит, і це є однією із причин сьогоднішньої популярності джазових ансамблів.

Разом з професійними музичними колективами вони беруть активну участь у вирішенні ідейно-виховних завдань, поставлених перед працівниками музичного мистецтва. Слід відмітити, що рівень виконавської культури багатьох аматорських джазових колективів ще не відповідає сучасним вимогам. Вивчення та узагальнення досвіду роботи кращих керівників аматорських музичних колективів свідчить, що вірно організований творчий та навчально-виховний процес сприяє не лише росту художньо-виконавської майстерності учасників, але й їх моральному та естетичному вихованню, формуванню громадської свідомості та соціальної активності.

Якість навчально-виховної роботи і виконавської діяльності джазового ансамблю у великій мірі залежить від рівня підготовки його керівника, але не всі керівники мають

необхідну в даному жанрі музичну освіту. Тому ці методичні рекомендації адресовані керівникам джазових ансамблів, які не мають певних теоретичних знань та практичних навичок творчої діяльності з колективами.

**Мета методичних рекомендацій** — систематизувати основні принципи організації і методики навчально-виховної та творчої роботи в аматорських джазових ансамблях, розкрити найбільш типові питання і специфічні особливості, пов'язані з практичною діяльністю в цьому жанрі та стилі традиційного джазу диксиленд.

**В роботі розглядаються такі питання:**

- історичні витоки та процес становлення диксиленду;
- питання створення аматорського джазового колективу, відбору учасників, розподілення по інструментах, організаційного оформлення колективу;
- основні напрямки навчально-виховної та творчої роботи;
- принципи формування репертуару.

## **Що таке диксиленд?**

### **Історичні витоки та процес становлення**

Однією із стильових різновидностей традиційного джазу є диксиленд.

Диксиленд (від англ. Dixieland - країна Діксі) - назва ансамблів раннього джазу новоорлеанського стилю, які склались з білих музикантів.

В інструментальних ансамблях "диксиленд" завжди має бути, як мінімум, три духових інструменти - труба (або корнет), кларнет (або саксофон-сопрано) і тромбон. В рідких випадках присутні саксофон-тенор, рідше баритон і друга труба. До складу ритм-групи входять такі інструменти як ударні, банджо, контрабас, фортепіано. Інколи замість контрабаса в таких ансамблях грає туба - для імітації ансамблів 20-х років, які склались з духових інструментів. Найбільш ранні зразки

диксиленду відносяться до кінця XIX століття. Остаточо цей стиль склався у 1910 році.

Ця назва походить від поширеного в американському фольклорі позначення Півдня США. Точні витоки цього слова до цих пір невідомі. Але найбільш вірогідно тут зіграла роль назви кордону між вільними північними штатами і рабовласницьким півднем - лінія Мейсона Діксона. Існує й інша версія. Слово диксиленд увійшло в широкий вжиток в ті часи, коли банк Нового Орлеана випустив банкноту вартістю 10 доларів з правом користування на Півдні США, на котрій чітко було віддруковано слово "dix".

У зв'язку із расовою дискримінацією, яка існувала в джазі до другої половини 30-х років, білі музиканти не хотіли, щоб їхні колективи носили назву новоорлеанських, це б їх ставило на один соціальний шабель із негритянськими виконавцями, що грали у цьому стилі. Спочатку ансамблі білих музикантів не відрізнялись від негритянських як манерою виконання, так і за інструментальним складом. Пізніше в диксиленді ширше, ніж в негритянських ансамблях, стали використовувати елементи європейської композиторської техніки. Змінилась манера звуковидобування, мелодична лінія стала більш плавна. Для диксиленда характерний ритм ту-біт з акцентами на другій і четвертій долях. Виникнення диксиленда тісно пов'язане з ім'ям виконавця на ударних інструментах Джека Лейна, який організував перший ансамбль в Новому Орлеані ще в кінці минулого століття, але розвиток цього стилю припав на початок XX століття. Так, у 1915 році створився ансамбль "Том Броунс Диксиленд-Бенд", а в 1917 році в кафе Розенвебера в Нью-Йорці з великим успіхом дебютував ансамбль "Оригінал Диксиленд Джаз-Бенд". В цьому ж році його гра була записана на платівку. Колективу належить велика заслуга в поширенні та популяризації джазу. В 1919 році ансамбль від'їжджає в гастрольне турне по Європі, познайомивши таким чином із джазом європейців! А в 1920 році ансамбль побував і в Росії.

Віртуозна гра музикантів, своєрідність та насиченість гармонії і, особливо, неповторність імпровізаційних квадратів справило неабияке враження на музикантів, які ніколи не чули джазової музики. Це послужило поштовхом до зародження радянського джазу. Так, в 1922 році в Москві по ініціативі письменника, перекладача і танцюриста В.Парнаха був створений перший джаз-банд, а в 1927 році у Ленінграді під керівництвом Л.Теплицького – “Перший концертний джаз-банд”.

На Україні перші джазові колективи були засновані в кінці 20-х років: в Харкові в 1929 році під керівництвом Б.Ренського та у Львові оркестр Г.Варса на початку 30-х років. В часи правління радянського тоталітарного режиму цей жанр переслідувався владою і вважався буржуазним - музикою багатих. Але часи змінилися, і сьогодні в умовах демократизації нашого суспільства джаз і, зокрема, диксиленд набув великої популярності завдяки національній направленості.

### **Організація ансамблю диксиленд**

Однією з проблем у створенні колективу є залучення учасників, організація набору в ансамбль. Керівник спільно з адміністрацією навчального закладу чи закладу культури готує афішу-оголошення, проводить бесіди з тими, хто зацікавився цим джазовим стилем, пояснює мету та завдання джаз-ансамблю, порядок прийому в колектив.

Дуже важливо правильно відібрати учасників по їхнім природнім і професійним якостям. Якщо в колектив приходять початківці, то керівник повинен виявити їхній рівень музичних здібностей - інтонаційного слуху, відчуття ритму, музичної пам'яті, а у бажаючих грати на духових інструментах - фізичний стан.

Перевіряти музичний слух краще в формі невимушеної бесіди, що дає необхідні дані про загальний розвиток учасників, їхні музичні інтереси, світогляд, про причину приходу саме в

цей колектив, знання джазової музики та її композиторів, окремих виконавців вітчизняних та зарубіжних джазових ансамблів. Можна їх розпитати про платівки та магнітофонні записи, які вони колекціонують. Це допоможе виявити музично-естетичний смак. Потім слід запропонувати заспівати одну-дві мелодії: правильне, без фальші інтонування буде характеризувати присутність музичного слуху. Однак неточне відтворення мотиву не завжди говорить про відсутність слуху, так як пісня чи інструментальна мелодія могла бути завчена або, навпаки, від хвилювання чи відсутності навичок володіння голосом, учень міг заспівати фальшиво. Такі випадки в практиці, особливо в самодіяльності, зустрічаються часто, тому треба запропонувати заспівати окремі звуки або звукові послідовності, зіграти їх на інструменті. Співати краще на який-небудь склад – “та”, “да”, “ма”, “ла”, “ту”, “ду” і т.п. Це допоможе більш чітко артикулювати кожен звук і встановити наявність музичного слуху.

Відчуття ритму можна перевірити, простукавши спочатку нескладний ритмічний малюнок з поступовим ускладненням, попросивши початківця відтворити його.

Музична пам'ять перевіряється так само, як і музичний слух, тільки треба зіграти невідомі для поступаючого фрази (один - два такти) і попросити заспівати їх голосом.

Якщо колектив створюється із граючих музикантів, то керівник повинен в'яснити, хто з поступаючих в ансамбль грав на музичних інструментах і на яких, перевірити рівень розвитку професійних якостей. Особливу увагу треба звернути на репертуар, котрий виконували учасники, займаючись раніше в музичному колективі (духовому, естрадному), характер діяльності оркестру чи ансамблю (грали на танцювальних вечорах, займались підготовкою окремих музичних номерів, самостійно музикували і т.п.). Потім учасникам потрібно запропонувати зіграти п'єсу чи вправу з метою встановлення рівня володіння інструментом і виконавської манери. Це має



особливе значення, тому що формування саме ансамблю диксиленд не може проходити шляхом механічного об'єднання наявних музикантів. Наприклад, на відміну від духового оркестру, в якому склалась так звана академічна манера виконання, музика в стилі диксиленд багата на фантазію думки, імпровізаційні елементи, насичену джазову гармонію, технічні особливості та ін. Керівнику потрібно буде багато часу для того, щоб створити єдину художньо-виконавську групу ансамблю. Необхідно навчити учасників не тільки однаковому звуковидобуванню, єдиним прийомам відтворення штрихів і ритмічних малюнків, сформувати відчуття ансамблю, але й привести до єдиної манери виконання, єдиного стилю, вміння “свінгувати” і т.п. Тільки за таких умов ансамбль можна рахувати сформованим.

Зустрічаються випадки, коли граючого перевчити стає неможливо в силу консерватизму музичного мислення. В такому випадку краще взяти початківця, навчати його грі на інструменті відповідно з вимогами ансамблю, в якому працює колектив.

Однією із самих цінних якостей виконавця джазової музики в стилі диксиленд є вміння імпровізувати (на задану тему або гармонічний квадрат), складати мотиви, придумувати варіанти мелодій. Тому при відборі учасників в колектив бажано виявити їх здібність до імпровізації в самих різних формах, наприклад, завершити музичну фразу, скласти підголосок, мотив, розвинути тему мелодично, ритмічно, проспівати на довільні склади гостросинкоповану мелодію. А учаснику, володіючому інструментом, запропонувати зіграти імпровізацію на відому йому тему.

Наступним відповідальним моментом в організації джазового колективу є правильний розподіл учасників по інструментах. На перший погляд це питання, ніби, просте. Вибір інструменту пов'язується перш за все з бажанням учасника грати на облюбованому інструменті. Однак тут

керівник часто може зіткнутися із складними ситуаціями. У вирішенні цього завдання він повинен проявити індивідуальний підхід. З одного боку, треба враховувати специфічні особливості інструмента, здібності, можливості, виконавчий апарат та інші фізичні дані початківця, з другого - інтереси і потреби колективу. Останнім часом у молоді найбільш популярними духовими інструментами стали труба і саксофон, і тому більшість вступаючих в колектив бажають навчитися грати саме на цих інструментах. Тому нерідко керівнику приходиться переконувати учасника в доцільності вивчення того інструмента, який йому більше підходить і необхідний для організації творчого процесу в ансамблі.

В практиці діяльності джазових ансамблів зустрічаються керівники-“диктатори” і керівники-“ліберали”. Перші придавлюють всяку ініціативу членів колективу, другі, навпаки, повністю ухиляються від організаційних питань, займаючись тільки творчою роботою. Взагалі, краще тягнутися до демократичного стилю керівництва, в якому поєднується вимогливість і доброзичливість у відношенні до учасників. Керівник завжди повинен бути в курсі всіх справ, планів і рішень колективу, вміти вчасно підказати шлях вирішення проблем, що виникли.

Робота джазового колективу буде проходити успішно при умові вірного планування різних форм діяльності ансамблю.

Перш за все необхідно скласти загальний план роботи на рік. В ньому мають бути відображені такі напрямлення:

- організаційні заходи;
- навчально-виховна робота;
- концертна діяльність.

Тільки за таких умов робота колективу носитиме якісний характер.

## **Мета і зміст навчально-виховної та творчої роботи в аматорському джазовому ансамблі диксиленд**

Учбово-виховна робота - це складова частина і необхідна умова для роботи творчого колективу. Від її якості великою мірою залежить виконавський рівень, стабільність, перспектива творчого росту ансамблю. Ціль, завдання та зміст, методи навчання та виховання є необхідними елементами навчально-виховної роботи, котрі визначають її направленість та характер. Невірне розуміння цілі та завдань дуже часто призводить до прорахунків і помилок в розробці методики навчально-виховного процесу. Найбільш характерним недоліком є копіювання методів роботи професійних музичних колективів, механічне перенесення їх в навчальні та самодіяльні джазові ансамблі. Це буває через те, що деякі керівники самодіяльних джазових колективів ціль учбово-виховної роботи вбачають тільки в підготовці учасників до музично-виконавської діяльності в ансамблі. На досягнення цієї мети і спрямовують весь педагогічний процес, інколи забуваючи і про розвиток естетичних, духовних та інших якостей учасників колективу. Мета навчально-виховної роботи в самодіяльних колективах повинна бути спрямована на всебічний і гармонійний розвиток, і перш за все - формуванню духовного обличчя учасників, естетичних, моральних та інших цінностей, в утвердженні яких зацікавлене наше суспільство.

Саме поняття “учбово-виховна робота” розкриває дві сторони цього цілісного процесу: навчання і виховання. Це означає, що керівник, навчаючи певному жанру музичного мистецтва, що має свою специфічну мову, свої творчі закономірності, формує його естетичне і громадянське світосприйняття, художній смак та інше.

## **Основні напрямки навчально-виховної та творчої роботи**

Досвід навчально-виховної роботи в самодіяльних джазових ансамблях дозволяє визначити основні напрямки цього процесу:

- система музично-теоретичних і естетичних знань;
- система музично-виконавських умінь і навичок;
- система вмінь і навичок творчої діяльності.

В результаті оволодіння цими знаннями, вміннями і навичками учасники самодіяльності отримують теоретичну і практичну підготовку для участі в джазовому ансамблі.

В змісті учбово-виховної роботи зі всіх набутих виконавською і педагогічною практикою знань відбираються лише ті, котрі необхідні для організації учбового і творчого процесу. Навчально-виховна робота в колективі художньої самодіяльності при стабільності основних позицій може коректуватися. Особливо це відноситься до діяльності джазових ансамблів в стилі “Диксиленд”, які характеризуються мобільністю в оновленні Ново-Орлеанського та Чикагського стилю, виконавською технікою, інтенсивним розвитком звукоакустичної техніки та колоритним виконанням української народної музики.

Зміст навчального процесу визначається і відповідністю його сучасному рівню розвитку джазового мистецтва, встановленням тісних зв'язків між теоретичною і практичною підготовкою учасників, раціональним розподілом матеріалу для вивчення по ступенях навчання.

### ***1. Система музично-теоретичних і естетичних знань***

Музично-естетична і музично-теоретична підготовка учасників джазових ансамблів включає вивчення основ музичної грамоти (елементарну теорію музики; елементи класичної та джазової гармонії, поліфонії; історію становлення і

розвитку вітчизняного та зарубіжного джазу). В процесі теоретичної підготовки учасники колективу отримують навички елементарного аналізу музичних творів. Одночасно проходить формування музично-естетичного виховання, вміння самостійно оцінити прослухану п'єсу, пізнати основні закони музичного мистецтва.

Теоретичне навчання розширює світогляд учасників ансамблю, сприяє формуванню музично-естетичного смаку, розвитку розумових здібностей та других якостей, необхідних для участі в самодіяльній творчості. З практики видно, що музично-теоретична освіта допомагає виконавській і творчій роботі, піднімає загальний рівень культури самодіяльних музикантів, розриває свідоме відношення до творчого процесу виконання.

Методика музично-освітньої роботи в джазових ансамблях спирається на таких дидактичних принципах: систематичності, тісному зв'язку теоретичних знань з практичною діяльністю, різносторонністю музичної освіти.

Досвід кращих аматорських джазових колективів показує, що один раз на тиждень необхідно проводити заняття з музичної теорії і один раз — бесіду по музично-естетичних проблемах. Якщо в ансамбль приходять новачки, то знайомити їх з теорією музики слід додатково. Це дасть можливість не затримувати розвиток інших учасників, не припиняти навчально-творчий процес та поступово рівень музично-теоретичної підготовки початківців підняти до рівня колективу вцілому.

## ***2. Система музично-виконавських вмінь і навичок***

Велике значення для методики музично-теоретичної освіти самодіяльних музикантів має тісний зв'язок вивчення теорії, гармонії та інших теоретичних дисциплін з практичною діяльністю ансамблю, навчальним репертуаром. Штучний відрив музично-теоретичної підготовки учасників від творчої

практики загрожує перетворити теорію в сухе зазубрювання відомих теоретичних положень - розташування звуків на нотному стані, тривалості, інтервали, акорди та інше. Тільки в тісному зв'язку з практичною роботою над твором чи п'єсою можливо зробити заняття з музичної теорії змістовним, цікавим і досягти хороших результатів.

Ця методична умова особливе значення має для самодіяльних колективів, тому що принцип зацікавленості відіграє важливу роль в організації успішного навчально-виховного процесу. Разом з тим тільки на художньому репертуарі керівник наглядно може показати виразність мелодії, ритму, гармонії, ладу, інтонації мелодичного хорусу.

Настройку ансамблю, з якої починається кожна репетиція, слід пов'язати з елементами музичної грамоти. Це дає гарні результати, тому що теоретичні знання та розвиток музичності в учасників колективу стають взаємопов'язані. Заняття з теорії музики корисно підкріплювати колективним сольфеджуванням, причому вправи повинні носити практичну направленість. Поряд з використанням навчальних посібників із сольфеджіо керівник повинен підготувати спеціальний матеріал – реконструвати в джазовій інтерпретації в стилі діксіленд мелодії відомих українських народних та популярних пісень, записати фрагменти імпровізацій, окремі фрази, ритмічно обробити гами, арпеджіо та інше.

I. Поклад "Марічка"



I. Поклад "Марічка"  
(обробка О. Іванова в стилі диксиленд)



Різна ритмічна побудова для інтонування гам, арпеджіо має конкретну ціль - підготувати учасників до виконання творів з тим чи іншим характерним для джазової музики ритмом. Наприклад, інтонування гам в синкопованому ритмі допомагає виконувати п'єси в стилі діксіленд. Синкопи є основою ритмічного руху.

А)



В)



Ритмічна чіткість в інтонуванні триолей необхідна для більшості творів, які виконуються в стилі діксіленд, а також інших стилів джазової музики.

У вправах, побудованих на фрагментах імпровізаційних соло, керівник повинен відпрацьовувати з кожним учасником



колективу елементи виконавської манери, підкреслити особливість ладу та ритму твору, виразне значення інтервалів тощо.



Це особливо важливо при формуванні вмінь та навичок імпровізації, так як при сольфеджуванні спеціальних вправ відразу ж практично втілюється отримані теоретичні знання. Теоретичні положення при такій методиці учбових занять розглядаються як засоби розкриття емоційно-виразного характеру мелодій джазових творів, які є матеріалом для сольфеджування.

Сольфеджування відомих мелодій викликає завжди підвищений інтерес до занять, адже учасники безпосередньо бачать результати своєї роботи. При сольфеджуванні треба обов'язково тактувати. Це допомагає виробити рівний темп, відчувати сильну долю при логічному фразуванні та виконанні, що має особливе значення для джазової музики. Нерідко в практиці зустрічаються випадки недоречного прискорення темпу, коли розпочинають в одному темпі, а в процесі розробки постійно прискорюють і закінчують п'єсу зовсім в іншому темпі.

Таким чином, на заняттях сольфеджіо учасники поступово набувають навички читки з нот на основі усвідомлення висоти і ритму звуків. Цікавим є досвід деяких керівників, які під час розучування твору пропонують сольфеджувати свої партії. Якщо музиканти не зможуть відразу самостійно проспівати музичний текст, то навіть в спробі виконання цього завдання вони набувають загальне уявлення про рух мелодії і ритм своєї партії. Навичка взаємозв'язку нотного запису відтворенням

його голосом і слуховим сприйняттям дозволяє швидко оволодіти музичним змістом і характером партії. Це прискорює процес засвоєння музичного матеріалу і вносить в нього елемент свідомості.

Вивчення музичного інструмента займає центральне місце в навчально-виховній роботі. Тут відбувається формування, закріплення та вдосконалення художньо-виконавського і технічного рівня оволодіння інструментом. Учасники отримують знання про закономірності музичного мистецтва, про реалістичну методу виконавського мистецтва - вміння підкорити вирішення технічних завдань художнім, достатньо вільно прочитати нотний текст, і самостійно розібратись в змісті його, знайти оригінальне творче рішення і застосувати набуті раніше знання та вміння для виконання твору на інструменті.

Навичка читки нот з аркуша формується в процесі індивідуальних, групових і репетиційних занять в ансамблі. Тому керівник постійно повинен приділяти цій ділянці роботи особливу увагу, підбирати репертуар, використовувати методичну літературу - етюди, вправи, фрагменти класичної, народної та джазової музики. Вміння читати з листа означає, що учасники колективу можуть з першого разу правильно інтонаційно і ритмічно зіграти без зупинки незнайомий музичний твір або нову партію свого інструмента в темпі, близькому до оригінального, по складності відповідно технічним можливостям виконавця. Від правильного виховання цієї навички у великій мірі залежить ріст ансамблю, тому що весь творчий процес вивчення партій і творів залежить від цього.

Виконавці повинні засвоїти, що за допомогою нотного запису автор виражає думки, складає фрази, спрощені в певну форму мелодичного, метроритмічного, гармонічного і динамічного малюнка твору. Крім цього, в нотному тексті є цілий ряд додаткових позначень: штрихи, апікатура, динамічні відтінки та інші. Для того, щоб охопити таку кількість

позначень, необхідно: вміти групувати тривалості, знати аплікатурні позиції, штрихи, мати добре відчуття ритму та інше, що дається при тривалому і постійному тренуванні. Практика показує, що багато музикантів відчують складність в сприйнятті і відтворенні ритму, знаків альтерації, штрихів. Це пов'язано зі специфічними особливостями джазової музики, її ритмічною складністю і особливою манерою читання нот. Тому читку з аркуша слід починати на спеціально підбраному матеріалі, який побудований на знайомих мелодіях в спокійному темпі, в тональності до одного-двох знаків. Важливо, щоб керівник від вправи до вправи, від п'єси до п'єси поступово закладав і відпрацьовував читку більш складних, характерних для цього жанру ритмічних малюнків і штрихів.

На першому етапі слід зосередити увагу на точному читанні ритму:

### “Dixie”

*Moderato*



На другому - на характер виконання штрихів:

*Moderato*



На третьому важливо навчити швидко групувати метроритмічний малюнок. Для цього потрібно привчити учасників перед початком продивитись без інструменту свою партію, виявити складні місця з точки зору інтервальних скачків, ритмічних малюнків, штрихів, а потім перейти до відтворення її на інструменті.

*Moderato*



Так, постійно ускладнюючи музичний матеріал, завдання учасників (до освоєння ритму, штрихів додається динаміка, збільшується кількість знаків тощо), керівник здійснює рух його в музичному розвитку від одного рівня до другого.

### ***3. Система вмінь і навичок творчої діяльності***

Самостійна творча робота учасників джазового ансамблю-діксіленд є важливою частиною навчально-творчого процесу. Вона включає в себе систему музично-творчих вмінь і навичок, специфічних для джазового виконавства і вивчення основ композиції та інструментовки, формування навичок написання музики, обробки та інструментовки невеликих п'єс. Сюди входить і система творчих вправ, яка передбачає імпровізування у відповідності до характеру і стилю п'єси. Прагнення самостійно виразити думку за допомогою музичних звуків, пошук вирішення поставленого завдання допомагає розвинути спостережливість, осмислене відношення до музичного

матеріалу. Це допомагає більш глибоко проникнути в образ твору, який створений професійним композитором.

Всі основні напрямки роботи навчально-виховного процесу знаходять свій відбиток в плані керівника джаз-ансамблю і втілюються через вивчення репертуару.

### **Принципи формування репертуару**

Репертуар є основою творчого росту самодіяльного і професійного колективу, важливим засобом ідейно-естетичного виховання учасників. Тому керівник при формуванні репертуару повинен користуватися такими принципами: ідейна направленість, художня цінність і естетична значимість музичних творів, доступність для виконання самодіяльним джазовим ансамблем. Формування репертуару визначається також і тими конкретними завданнями, котрі вирішує колектив на даному етапі, рівнем підготовки його учасників.

Відбираючи твори для навчальної та творчої діяльності ансамблю, треба брати до уваги, наскільки змістовний сам матеріал, над яким будуть працювати учасники, і як буде сприяти розвитку музично-творчих здібностей (вдосконалює технічну майстерність, виховує відчуття форми, навички ансамблевої гри і т.п.). З цією метою до навчального процесу слід включати не тільки твори традиційного джазу, яким, безумовно, належить провідна роль, але й твори класичного джазу, фольклорний матеріал, вивчення яких дає можливість музикантам аматорських колективів оволодіти різними стилями виконавської майстерності.

Особливу увагу в навчально-виховному процесі слід звернути на використання фольклорного матеріалу для аранжування в стилі діксіленд та української народної музики. Вивчення фольклору в навчально-виховній практиці джазових ансамблів особливо важливе тому, що на цьому матеріалі виховується інтерес до народного мистецтва, створюються

сприятливі умови для формування національного характеру музичного мислення, особистої манери виконання, не беручи відомі штампи не кращих зразків західної музики.

Діяльність джазових ансамблів багатопланова: від участі в концертах, фестивалях до участі в народних гуляннях, презентаціях, вечірках. Тому репертуар таких колективів повинен бути різноплановий за тематикою і на різні смаки. В своїх програмах, особливо діксіленди, широко використовують українську народну пісню та інструментальну музику, твори українських композиторів. Це має велике виховне значення як для самих учасників колективів, так і для слухачів.

Враховуючи специфіку жанру, а саме видовищність, доцільно включити в навчально-виховний процес роботу над сценічною культурою. Слід встановити тісний контакт з керівником інших колективів - вокальних, хореографічних, театральних. Вони можуть надати музикантам допомогу в оволодінні пластикою, вокалом, акторською майстерністю. З практики видно, що це в значній мірі підвищує інтерес до занять, сприяє створенню хорошого мікроклімату в колективі, дружньої атмосфери, колективізму, творчої ініціативи, співробітництва.



## **Висновки**

Розглянуті в методичних рекомендаціях питання організації і елементи навчально-виховного процесу в аматорських джазових ансамблях стилю діксіленд, слід використовувати в тісному взаємозв'язку.

Використання тієї чи іншої форми занять, методичних прийомів роботи з ансамблем залежить від індивідуальності керівника, його кваліфікації та практичного досвіду. Він сам визначає послідовність індивідуальних, групових і колективних форм занять і одночасне застосування їх на репетиціях. В кожному конкретному випадку це значною мірою залежить і від складності музичного твору, кваліфікації музиканта і виконавського рівня колективу в цілому.

Методика навчально-виховної роботи - процес творчий, він постійно розвивається. Керівника колективу, зокрема джазового ансамблю, який експериментує і знаходиться в постійному творчому пошуку в цьому жанрі чекають цікаві відкриття і досягнення.

### **Приблизний список творів для ансамблю діксіленд:**

1. К. Огерман. “О, містер діксіленд”
2. Б. Саймонс. ”Від усього серця”
3. М. Блантер. “Моя кохана”
4. Д. Беккер. “Святковий вечір”
5. У. Хенді. “Блюз ін Ц”
6. М. Греггер. “Глоріленд”
7. Ш. Брукс. “На днях”
8. У. Хенді. “Сент-Луїс Блюз”
9. Л. Янг. “Колискова”
10. Л. Рапполо. Блюз “Жестяний дах”
11. “Ой, там на горі” (обр. О. Іванова)
12. І. Поклад. “Марічка” (обр. О. Іванова)
13. “Нині-нині” (обр. О. Іванова)
14. “Ой, не ходи Грицю” (обр. О. Іванова)
15. В. Бугрінов. “Перший раз”
16. “Два дубки” (обр. А. Серебрініков)
17. Дж. Герман. “Хелло, Доллі”
18. К. Орі. “Креольський тромбон”
19. К. Вейль. “Меккі-нож”
20. Дж. Герман. “Мейм”
21. Дж. Шенберг. “Пошепки”
22. Р. Хендерсон. “До побачення, дрізд”

23. Ш. Брукс. “Бал в негритянському кварталі”
24. “Очі чорні” (обр. Д. Хенша)
25. “Коли святі крокують” (трад., арн. Д. Хенша).

#### **Використана література:**

1. Баташев А. Радянський джаз. - М., 1972.
2. Браславський Д. Естрадні ансамблі. - М., 1975.
3. Конен В. Шляхи американської музики. - М., 1965.
4. Конен В. Народження джазу. - М., 1990.
5. Кузнецов В. Робота з самодіяльними естрадними оркестрами і ансамблями. - М., 1986.
6. Колієр Д. Становлення джазу. - Нью-Йорк, 1979.
7. Симоненко В. Мелодії джазу. - К., 1972.
8. Степурко О. Трубач в джазі. - М., 1981.
9. Усов Ю. Історія зарубіжного виконавства на духових інструментах. - М., 1978.
10. Федотов А. Методика навчання гри на духових інструментах. - М., 1975.

Навчальне видання

**Особливості роботи з аматорським  
джазовим ансамблем диксиленд**

Методичні рекомендації  
для студентів Інституту мистецтв спеціалізації  
«Керівник духового оркестру, викладач спеціального інструменту»

**Укладач: *О.В. Сіончук***

**Відповідальний за випуск: *Я.В. Сверлюк***

**Комп'ютерна верстка: *Л. Федорук***

Підписано до друку 22.03.2004 р.

Папір офсет. Формат 60/84 1/16.

Ум. др. арк. 0,79.

Тираж 100. Зам. № 16/2

Редакційно-видавничий відділ  
Рівненського державного гуманітарного університету  
33028, м. Рівне, вул. С. Бандери, 12